

Streszczenie

Rozprawa doktorska zatytułowana „Realizacja bezpieczeństwa prawnego w instytucji odpowiedzialności lekarzy za błędy medyczne” porusza problematykę związaną z sytuacją prawną lekarzy w kontekście ich odpowiedzialności za popełnione błędy medyczne. Codzienna praca lekarzy w znakomitej większości przypadków polega na bezpośredniej ingerencji w najważniejsze dobra człowieka, jakimi są zdrowie i życie ludzkie. W aktualnym piśmiennictwie rozważana jest przede wszystkim sytuacja prawna poszkodowanych pacjentów oraz ich osób najbliższych, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia, a także sposobów pociągnięcia lekarza do odpowiedzialności zawodowej lub karnej. W ostatnich latach, zarówno w Polsce, jak i za granicą, można zaobserwować wyraźną tendencję do wzrostu ilości postępowań prowadzonych przeciwko lekarzom, którzy popełnili błąd medyczny, co skutkuje występowaniem patologii w wykonywaniu zawodu lekarza, którzy z obawy przed ewentualnymi konsekwencjami prawnymi podejmują protekcyjne działania mające na celu przede wszystkim ochronę ich interesu, a nie zdrowia i życia pacjenta. W doktrynie takie patologie określane są mianem tzw. medycyny defensywnej (ang. *defensive medicine*).

Głównym celem badawczym niniejszej dysertacji jest poszukiwanie odpowiedzi na następujące pytania: czym jest bezpieczeństwo prawne lekarzy? Na czym polega realizacja idei bezpieczeństwa prawnego w instytucji odpowiedzialności lekarzy za błędy medyczne? Jakie rozwiązania systemowe i legislacyjne mogą wpływać – pozytywnie lub negatywnie – na stopień realizacji bezpieczeństwa prawnego w instytucji odpowiedzialności lekarzy za błędy medyczne? Ponadto, jakie zagrożenia wiążą się z niskim stopniem realizacji bezpieczeństwa prawnego w instytucji odpowiedzialności lekarzy za błędy medyczne?

Charakter dysertacji zdeterminował konieczność zastosowania takich metod badawczych jak: metoda aksjologicznej analizy prawa, argumentacyjna, aksjologiczna i psychologiczną oraz komparatystyczna.

W pierwszym rozdziale niniejszej dysertacji omówiono pojęcie oraz znaczenie bezpieczeństwa prawnego. Co istotne, w pierwszym rozdziale dysertacji autorka przedstawiła nowatorską definicję pojęcia bezpieczeństwa prawnego lekarzy, które jak dotychczas nie zostało zdefiniowane w piśmiennictwie. Analizie została także poddana sytuacja lekarzy z punktu widzenia podziału na podmioty czynne oraz podmioty biernie bezpieczeństwa prawnego. Ponadto, przedstawione zostało pojęcie medycyny defensywnej.

W kolejnym rozdziale zaprezentowano pojęcie i znaczenie błędu medycznego, którego stwierdzenie jest kluczowe w kontekście rozpatrywania odpowiedzialności lekarzy. Przedstawione zostały kryteria kwalifikacji błędów medycznych oraz wybrane przykłady błędów medycznych mające na celu zobrazowanie sytuacji rodzących ewentualną odpowiedzialność

lekarza. W rozdziale drugim przedstawiono także poglądy przedstawicieli zagranicznego piśmiennictwa na temat pojęcia oraz rodzajów błędów medycznych.

W rozdziale III przedstawione zostały podstawy prawne oraz zasady ponoszenia odpowiedzialności zawodowej przez lekarzy. W szczególności przeanalizowano wzajemną relację pomiędzy normami prawnymi a normami deontologicznymi zawartymi w Kodeksie Etyki Lekarskiej. Przedstawiono także przesłanki odpowiedzialności zawodowej lekarzy związane z naruszeniem norm prawnych regulujących zasady wykonywania profesji lekarza. W dalszej kolejności omówiono regulacje dotyczące postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy oraz podjęto próbę wyodrębnienia mechanizmów prawnych, które wpływają na stopień realizacji bezpieczeństwa prawnego lekarzy.

Rozdział IV niniejszej dysertacji dotyczy problematyki bezpieczeństwa prawnego na gruncie odpowiedzialności cywilnej lekarzy w Polsce. Na początku zostały przedstawione podstawy prawne odpowiedzialności lekarzy w Polsce oraz podstawowe reżimy odpowiedzialności, tj. odpowiedzialność deliktowa oraz kontraktowa. Poruszono także kwestię gwarancyjnej odpowiedzialności państwa w kontekście bezpieczeństwa prawnego. Następnie przedstawione zostały przesłanki odpowiedzialności cywilnej lekarzy, a także roszczenia przysługujące poszkodowanym pacjentom lub ich bliskim w przypadku popełnienia przez lekarzy błędu medycznego. W dalszej kolejności analizie zostały poddane wybrane regulacje, które mają wpływ na stopień realizacji bezpieczeństwa prawnego lekarzy na gruncie odpowiedzialności cywilnej. Przedstawiono także aktualnie obowiązujące reguły dotyczące przedawnienia roszczeń przysługujących pacjentom lub ich bliskim w razie popełnienia przez lekarzy błędu medycznego.

W kolejnym rozdziale przedstawiono najważniejsze zagadnienia związane z reformami prawa deliktowego, które zostały przeprowadzone w Stanach Zjednoczonym w celu przeciwdziałania nadużyciom powstałym na gruncie odpowiedzialności cywilnej lekarzy za szkody wyrządzone wskutek popełnionych błędów medycznych. W szczególności omówiono kluczowe reformy przyjęte w stanie Teksas na początku XXI w., które wpłynęły na wyższy stopień realizacji bezpieczeństwa prawnego lekarzy. Na zasadzie kontrastu przedstawiono również próby reform podejmowane w stanie Nowy Jork, gdzie aktualnie obowiązujące regulacje nie gwarantują należytego zabezpieczenia wykonywania zawodu przez lekarzy.

Ostatni rozdział niniejszej dysertacji został poświęcony omówieniu realizacji bezpieczeństwa prawnego lekarzy na gruncie odpowiedzialności karnej. W tym celu przedstawione zostały podstawy prawne oraz przesłanki odpowiedzialności karnej lekarzy za popełnienie błędu medycznego. Omówiono także wybrane mechanizmy pozytywnie wpływające na poziom realizacji bezpieczeństwa prawnego lekarzy na gruncie prawa karnego. Następnie

przedstawiono znaczenie dokumentacji medycznej oraz rolę biegłych lekarzy w kontekście odpowiedzialności karnej lekarzy za popełnione błędy medyczne.

Rozprawa doktorska zatytułowana „Realizacja bezpieczeństwa prawnego w instytucji odpowiedzialności lekarzy za błędy medyczne” jest pierwszym opracowaniem, które analizuje sytuację prawną lekarzy w kontekście popełnionych błędów medycznych z perspektywy ich bezpieczeństwa prawnego. Przeprowadzona analiza pozwoliła na stworzenie definicji pojęcia bezpieczeństwa prawnego lekarzy. W dysertacji wskazano także konsekwencje niewystarczającego stopnia realizacji bezpieczeństwa prawnego lekarzy, jak również rozwiązania legislacyjne, które wpływają na wyższy stopień jego realizacji.

Summary

The doctoral dissertation entitled „Realization of legal security in the institution of doctors' liability for medical errors” deals with issues related to legal situation of doctors in the context of their liability for medical errors. The daily work of doctors in the vast majority of cases consists in direct interference with the most important human goods, which are human health and life. The current literature considers, first of all, the legal situation of the injured patients and their relatives, with particular emphasis on the possibility of claiming compensation or redress, as well as methods of bringing a doctor to professional or criminal liability. In recent years, both in Poland and abroad, there has been a clear tendency to increase the number of proceedings against doctors who committed a medical error, which results in pathologies in the practice of the medical profession, who, fearing possible legal consequences, take condescending actions to primarily to protect their interests, not the health and life of the patient. In the doctrine, such pathologies are referred to as the so-called defensive medicine.

The main research objective of this dissertation is to seek answers to the following questions: what is the legal security of doctors? What is the realization of the idea of legal security in the institution of doctors' liability for medical errors? What systemic and legislative solutions may affect - positively or negatively - the degree of legal security in the institution of doctors' liability for medical errors? Moreover, what are the risks associated with the low level of realization of legal security in the institution of medical liability for medical errors?

The character of the dissertation determined the necessity to axiological, argumentative, psychological as well as comparative methods of legal analysis.

The first chapter of this dissertation discusses the concept and meaning of legal security. Importantly, in the first chapter of the dissertation, the author presented an innovative definition of the concept of legal security of doctors, which has not yet been defined in the literature. The situation of doctors was also analyzed from the point of view of the division into active entities and passive entities of legal security. Moreover, the concept of defensive medicine was introduced.

The next chapter presents the concept and meaning of a medical error, the finding of which is crucial in the context of considering physicians' responsibility. The criteria for qualifying medical errors and selected examples of medical errors are presented in order to illustrate the situations that may give rise to the doctor's liability. The second chapter also presents the views of representatives of foreign literature on the concept and types of medical errors.

Chapter III presents the legal basis and principles of professional liability by doctors. In particular, the mutual relation between legal norms and deontological norms included in the Code of Medical Ethics was analyzed. Prerequisites for professional liability of doctors related to violation of legal norms regulating the principles of practicing the medical profession were also

presented. Subsequently, the regulations concerning the procedure in the matter of professional liability of doctors were discussed and an attempt was made to distinguish legal mechanisms that affect the degree of realization of the legal security of doctors.

Chapter IV of this dissertation concerns the issues of legal security in the field of civil liability of doctors in Poland. At the beginning, the legal basis for the liability of doctors in Poland and the basic liability regimes, i.e. tort and contractual liability, were presented. The issue of the guarantee liability of the state in the context of legal security was also raised. Then, the grounds for civil liability of doctors were presented, as well as the claims of injured patients or their relatives in the event of a medical error by doctors. Subsequently, selected regulations that affect the degree of compliance with the legal security of doctors in terms of civil liability were analyzed. The current rules regarding the limitation of claims due to patients or their relatives in the event of a medical error by doctors were also presented.

The next chapter presents the most important issues related to the tort law reforms that were carried out in the United States in order to prevent abuse arising from the civil liability of doctors for damages caused as a result of medical errors. In particular, the key reforms adopted in the state of Texas in the early 21st century, which contributed to a higher degree of realization of the legal security of doctors, were discussed. In contrast, attempts at reforms undertaken in the state of New York were also presented, where the current regulations do not guarantee the proper performance of the profession by doctors.

The last chapter of this dissertation is devoted to the realization of the legal security of doctors in terms of criminal liability. For this purpose, the legal grounds and premises for the criminal liability of doctors for committing a medical error have been presented. Selected mechanisms positively influencing the level of realization of the legal security of doctors under criminal law were also discussed. Then, the importance of medical records and the role of expert doctors in the context of the criminal liability of doctors for medical errors are presented.

The doctoral dissertation entitled „Realization of legal security in the institution of doctors' liability for medical errors” is the first study that analyzes the legal situation of doctors in the context of committed medical errors from the perspective of their legal security. The conducted analysis allowed to create the definition of the concept of legal security of doctors. The dissertation also indicates the consequences of insufficient realization of the legal security of doctors, as well as legislative solutions that affect a higher degree of its realization.